

Anonymiserad version

Översättning

C-303/20 - 1

Mål C-303/20

Begäran om förhandsavgörande:

Datum för ingivande:

8 juli 2020

Domstol som begär förhandsavgörande:

Sąd Rejonowy w Opatowie (Polen)

Datum för beslutet att begära förhandsavgörande:

27 september 2019

Klagande:

Ultimo Portfolio Investment (Luxembourg) S.A.

Motpart:

KM

[utelämnas]

Beslut

Opatów, 27 september 2019,

Sąd Rejonowy w Opatowie I Wydział Cywilny (regional domstol i Opatów, första avdelningen för civilrättsliga mål), dömande sammansättning

[utelämnas]

har efter den muntliga förhandlingen den 27 september 2019 i Opatów

beträffande talan väckt av Ultimo Portfolio Investment (Luxembourg) S.A.,
Luxemburg,

mot KM

angående en fordran,

beslutat följande:

Följande fråga hänskjuts till Europeiska unionens domstol i Luxemburg för förhandsavgörande:

- I. Utgör den påföljden som föreskrivs i artikel 138c.1 i Kodeks wykroczeń (den polska lagen om förseelser) för underlåtenhet att iaktta den skyldighet att bedöma konsumentens kreditvärdighet, som föreskrivs i artikel 8 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/48/EG av den 23 april 2008 om konsumentkreditavtal och om upphävande av rådets direktiv 87/102/EEG, ett korrekt och tillräckligt genomförande av kravet på att i den nationella rätten föreskriva effektiva, proportionella och avskräckande sanktioner för det fallet att kreditgivare åsidosätter den skyldighet som medlemsstaterna har enligt artikel 23 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/48/EG av den 23 april 2008 om konsumentkreditavtal och om upphävande av rådets direktiv 87/102/EEG, att bedöma konsumentens kreditvärdighet?
- II. Förfarandet vilandeförklaras (artikel 177.1.3¹ i Kodeks postępowania cywilnego (civilprocesslagen, nedan kallad KPC) [Orig. s. 2].

Grunder

Beslut av den 27 september 2019

I. Nationella bestämmelser

a) Artikel 9 i ustawa o kredycie konsumenckim (lagen om konsumentkrediter) av den 12 maj 2011 (Dz. U. 2019, 1083)

1. Kreditgivaren ska innan konsumentkreditavtalet ingås bedöma konsumentens kreditvärdighet.
2. Bedömningen av kreditvärdigheten ska göras på grundval av information som erhållits av konsumenten eller på grundval av information som hämtats från kreditgivarens relevanta databaser eller datafiler.
3. Konsumenten ska på kreditgivarens begäran tillhandahålla de handlingar och uppgifter som är nödvändiga för att bedöma kreditvärdigheten.
4. Om kreditgivaren är en bank eller något annat institut som enligt lag har behörighet att bevilja krediter, ska bedömningen av kreditvärdigheten göras i enlighet med artikel 70 i lagen av den 29 augusti 1997 – Prawo bankowe (lagen om kreditväsendet) och andra bestämmelser som gäller för dessa aktörer med beaktande av punkterna 1-3.

b) Artikel 138c.1a och 138c.4 i lagen om förseelser

1a. Samma påföljd ska utdömas (böter) den som ingår ett konsumentkreditavtal med en konsument utan att fullgöra sin skyldighet att bedöma kreditvärdigheten. [Orig. s. 3]

4. Om näringsidkaren inte är en fysisk person, ska den påföljd som föreskrivs i § 1-3 utdömas företagsledaren eller den person som är behörig att ingå avtal med konsumenter.

c) Artikel 24 i lagen om förseelser

1. Om inte annat föreskrivs i lagen ska böter på mellan 20 och 5 000 PLN åläggas.

2. Om en frihetsberövande påföljd har utdömts för en förseelse som har begåtts i syfte att erhålla ekonomisk vinning, utdöms utöver denna påföljd även böter, såvida det inte vore ändamålsenligt att ålägga böter.

3. Vid fastställandet av bötesbeloppet ska hänsyn tas till gärningsmannens inkomster, hans eller hennes personliga förhållanden och familjeförhållanden, förmögenhetsförhållanden och inkomstförmåga.

d) Artikel 45 i lagen om förseelser

1. Förseelsen upphör att vara straffbar när ett år har förflutit från det att förseelsen begicks. Om ett förfarande har inletts under denna period upphör förseelsen att vara straffbar två år efter utgången av denna period.

II. Bedömning av de faktiska omständigheterna och sakförhållandena i målet

Långgivaren Aasa Polska S.A. i Warszawa och motparten KM ingick den 23 maj 2018 ett låneavtal (konsumentkreditavtal) med referensnummer 40725167. Det totala lånebeloppet fastställdes till 5 000,00 PLN, medan det totala belopp som skulle betalas fastställdes till 8 626,58 PLN. Det totala belopp som skulle betalas omfattade följande: 5 000,00 PLN i lånekapital, 536,58 PLN i ränta under avtalets hela löptid, 2 490,00 PLN i [orig. s. 4] uppläggningsavgift och 600 PLN i administrationsavgift. Lånet skulle återbetalas genom 24 avbetalningar om 408,00 PLN under perioden den 22 juni 2018–22 maj 2020.

Vid den tidpunkt då avtalet i fråga ingicks hade motparten förpliktelser enligt 23 låneavtal och kreditavtal. Summan av fordringarna från samtliga dessa avtal uppgick till 261 850,00 PLN, och de sammanlagda månatliga avbetalningarna som följde av dessa förpliktelser uppgick till 8 198,00 PLN. Den 24 juni 2019 uppgick motpartens sammanlagda förpliktelser till 163 500,00 PLN.

Motpartens make (AB) hade vid den tidpunkt då det aktuella avtalet ingicks förpliktelser enligt 24 låneavtal och kreditavtal. Summan av fordringarna från

samtliga dessa avtal uppgick till 457 830,00 PLN, och de sammanlagda månatliga avbetalningarna som följde av dessa förpliktelser uppgick till 9 974,35 PLN.

Vid den tidpunkt då avtalet i fråga ingicks var motparten anställd enligt ett anställningsavtal och hade en lön på 2 300,00 PLN netto. Motpartens make arbetade inte och uppbar på grund av sjukdom inte några inkomster.

Det aktuella avtalet ingicks genom en kreditförmedlare. Innan avtalet ingicks gjorde långgivaren inte någon bedömning av motpartens ekonomiska situation eller av omfattningen av dennes förpliktelser. Under det samtal som föregick ingåendet av låneavtalet ställdes inga frågor om motpartens eller dennes makes ekonomiska situation, i synnerhet inte om omfattningen av deras inkomster och förpliktelser.

Den fordran som uppstod till följd av låneavtalet i fråga överläts till Ultimo Portfolio Investment (Luxembourg) S.A., med säte i Luxemburg.

Den rättsliga efterföljaren till långgivaren väckte talan mot KM vid Sąd Rejonowy w Opatowie (regional domstol i Opatów) den 4 april 2019 och yrkade [**orig. s. 5**] att KM skulle förpliktas att betala 7 139,76 PLN, jämte lagstadgad dröjsmålsränta från och med den dag då talan väcktes till dess att betalning erlagts.

Motparten, KM, har i sitt svaromål yrkat att talan ska ogillas i sin helhet.

Genom beslut av den 14 juni 2019 ålades klagandens ombud att lämna uppgifter om de åtgärder som vidtagits av långgivaren för att bedöma motpartens kreditvärdighet och inge de handlingar som erhållits vid kontrollen av motpartens kreditvärdighet. Den aktuella förpliktelsen har inte fullgjorts, eftersom klagandens ombud ännu inte har lämnat några uppgifter eller lämnat in några handlingar.

III. Motivering av tolkningsfrågan

Enligt artikel 8 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/48/EG av den 23 april 2008 om konsumentkreditavtal och om upphävande av rådets direktiv 87/102/EEG, ska medlemsstaterna säkerställa att kreditgivaren innan kreditavtalet ingås gör en bedömning av konsumentens kreditvärdighet, på grundval av tillräckliga uppgifter som i förekommande fall erhållits från konsumenten och, när så är nödvändigt, på grundval av sökning i relevant databas. Medlemsstater vars lagstiftning kräver att kreditgivare måste göra en bedömning av konsumentens kreditvärdighet på grundval av en sökning i relevant databas får bibehålla det kravet. I artikel 23 i direktivet föreskrivs i sin tur att medlemsstaterna ska fastställa bestämmelser om sanktioner som ska tillämpas vid överträdelse av de nationella bestämmelser som antas enligt detta direktiv och vidta alla åtgärder som krävs för att [**orig. s. 6**] säkerställa att de genomförs. De sanktioner som föreskrivs ska vara effektiva, proportionella och avskräckande. Enligt skäl 47 i direktivet bör medlemsstaterna anta regler om vilka sanktioner som ska tillämpas vid överträdelser av de nationella bestämmelser som antagits till följd av detta direktiv och se till att de genomförs. Medlemsstaterna bör behålla rätten att välja

sanktioner, men de fastställda sanktionerna bör vara effektiva, proportionella och avskräckande.

Enligt artikel 9 i lag av den 12 maj 2011 om konsumentkrediter (Dz.U.2019.1083) ska kreditgivaren, innan konsumentkreditavtalet ingås, göra en bedömning av konsumentens kreditvärdighet (punkt 1). Bedömningen av kreditvärdigheten ska göras på grundval av information som erhållits av konsumenten eller på grundval av information som hämtats från kreditgivarens relevanta databaser eller datafiler. (punkt 2) Konsumenten ska på kreditgivarens begäran tillhandahålla de handlingar och uppgifter som är nödvändiga för att bedöma kreditvärdigheten. (punkt 3) Om kreditgivaren är en bank eller något annat institut som enligt lag har behörighet att bevilja krediter, ska bedömningen av kreditvärdigheten göras i enlighet med artikel 70 i lagen av den 29 augusti 1997– (Prawo bankowe) lagen om kreditväsendet och andra bestämmelser som gäller för dessa aktörer med beaktande av punkterna 1-3. (punkt 4)

Åsidosättande av skyldigheten att undersöka konsumentens kreditvärdighet sanktioneras i polsk rätt enligt artikel 138c.1a och i 138c.4 i Kodeksu wykroczeń (lagen om förseelser). Underlåtenheten att iaktta skyldigheten att bedöma konsumentens kreditvärdighet utgör en förseelse som kan leda till böter på mellan 20 och 5 000 PLN. Det ska i detta avseende tilläggas att påföljden för förseelser utgör den enda sanktion som föreskrivs i polsk rätt för underlåtenhet att iaktta skyldigheten att undersöka konsumentens kreditvärdighet. Den omständigheten att denna skyldighet inte har fullgjorts eller fullgjorts på ett bristfälligt sätt leder, enligt den polska rättsdoktrinen och polsk rättspraxis, inte till att avtalet är ogiltigt och motiverar inte [orig. s. 7] kreditgivarens skadeståndsansvar vare sig i förhållande till konsumenten eller i förhållande till garanten eller andra tredje män som ställer säkerhet för återbetalning av konsumentkrediten. En negativ bedömning av konsumentens kreditvärdighet innebär inte heller att kreditgivaren är skyldig att vägra att bevilja kredit eller lån.¹

Enligt den nationella domstolen uppfyller den påföljd för förseelser som föreskrivs i polsk rätt inte kraven i Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/48/EG av den 23 april 2008 om konsumentkreditavtal och om upphävande av rådets direktiv 87/102/EEG.

Den aktuella sanktionen är ineffektiv, eftersom den inte ger kreditgivare och långgivare, särskilt kreditgivare och långgivare som är verksamma inom sektorn för så kallade ”skuggbanker och kortfristiga lån”, incitament att göra en bedömning av konsumentens kreditvärdighet. Målet vid den nationella domstolen och andra mål där de faktiska omständigheterna är identiska och som har prövats av den

¹ Czech Tomasz, Kredyt konsumencki. kommentar, andra utgåvan, SIP Lex, dom från appellationsdomstolen i Warszawa av den 7.05.2014, VI ACa 945/13, LEX nr 1469473, dom från den regionala domstolen i Kielce av den 11.06.2014, II Ca 452/14, LEX nr 1511361, dom från appellationsdomstolen i Białystok av den 6.11.2014, I ACa 452/14, LEX nr 1566930, beslut från Högsta domstolen (7) av den 30.09.1996, III CZP 85/96, OSP 1997 nr 7-8, poz. 139

nationella domstolen är ett tydligt exempel på detta. Det framgår otvetydigt av prövningen av de faktiska omständigheterna i det aktuella målet och av flera andra mål att lån och krediter beviljas personer som är högt skuldsatta och som inte har någon inkomstkälla, eller personer som har begränsade inkomster och som vid upprepade tillfällen redan har varit föremål för utmätning av förrättningsmän. Uppgifter om att en kontroll har gjorts av en person som ansökte om kredit eller lån i de databaser som kreditgivarna eller långivarna har tillhandahållit är i allmänhet oriktiga och återspeglar inte de faktiska omständigheterna. Den nationella domstolen anser att förevarande mål är ett exempel på en sådan praxis. Denna slutsats finner stöd i den omständigheten att klaganden ännu inte har lämnat några uppgifter om bedömningen av motpartens kreditvärdighet eller några [orig. s. 8] uppgifter om motparten vilka har erhållits från databaser, till exempel från Biuro Informacji Gospodarczej InfoMonitor SA i Warszawa (byrå för ekonomisk information), Krajowy Rejestr Długów Biura Informacji Gospodarczej S.A. i Wrocław (nationellt register över skulder som förs av Biuro Informacji Gospodarczej), Biuro Informacji Kredytowej S.A. (kreditupplysningsinstitut) i Warszawa, Rejestr Dłużników ERIF Biura Informacji Gospodarczej S.A. (register över personer med betalningsanmärkningar som förs av Biuro Informacji Gospodarczej S.A.) och från den polska bankföreningen. Det ska emellertid påpekas att det av lydelsen i formuläret för upplysningar avseende det lån som motparten har tagit, framgår att långgivaren, innan avtalet ingicks, förklarat sig ha gjort en kontroll av motparten i dessa databaser och att motparten i låneavtalet utfärdat fullmakt för långgivaren att begära att kreditupplysningsinstitut ger tillgång till information som utgör banksekretess. I samma avtal angavs emellertid även att ett befullmäktigande att utföra dessa transaktioner utgör en förutsättning för den kontroll som krävs enligt lagen av kundens kreditvärdighet och därmed utgör en förutsättning för ingåendet av låneavtalet och beviljandet av lånet.

Mot bakgrund av den bevisning som den nationella domstolen har erhållit under det aktuella förfarandet, i synnerhet uppgifterna om mängden och omfattningen av motpartens och dennes makes förpliktelser, kan långgivarens ovannämnda handlingar inte uppfattas på annat sätt än som betydelselösa uttalanden som inte har något samband med fullgörandet av skyldigheten att göra en rättvis kontroll av kundens kreditvärdighet. Det ska dessutom påpekas att underlåtenhet att bedöma konsumentens kreditvärdighet betraktas som en tilldragande faktor för kunder och en viktig del av kreditgivarens eller långgivarens reklam. Reklam där det uttryckligen talas om beviljande av ett lån eller kredit utan föregående bedömning av konsumentens kreditvärdighet är vanligt förekommande. Denna praxis kommer till uttryck genom formuleringar som ”lån utan begäran om upplysningar om kundens kreditvärdighet hos kreditupplysningsinstitut på 5 minuter”, ”lån mot avgivande av försäkran” och till och med ”lån med förrättningsman på 15 minuter”. Det ska påpekas att de negativa följderna av tillämpningen av sådana metoder har uppmärksamats av de polska myndigheterna och påtalats i [orig. s. 9] motiveringen till regeringens förslag till lag om ändring av vissa lagar för bekämpning av ocker (akt nr 3600 från sejmen).² Det ska emellertid tilläggas att

² <http://www.sejnn.gov.pl/sejm8.nsf/druk.xsp?nr=3600>

efter utgången av sejmens åttonde mandatperiod som omfattade perioden 2015–2019 bortföll förslaget och behandlas inte vidare och ändringarna i förslaget antogs slutligen inte.

Den sanktion som föreskrivs i polsk rätt har inte heller någon avskräckande verkan. Denna slutsats stärks av att reklam görs för ekonomisk verksamhet som består i att bevilja lån och krediter genom att lämna information om att det inte görs någon bedömning av en potentiell kunds kreditvärdighet. Det ska dessutom tilläggas att underlåtenhet att göra en bedömning av konsumentens kreditvärdighet eller en otillförlitlig bedömning av denna förmåga är verklig praxis, och leder till att lån och krediter beviljas skuldsatta personer och personer som inte ger någon återbetalningsgaranti. Enligt den nationella domstolen innebär tillämpningen av en sådan praxis ett hinder mot ett av de mål som anges i skäl 26 i direktivet, nämligen att främja ansvarsfulla metoder under kreditförbindelsens alla skeden och att se till att kreditgivarna inte ägnar sig åt oansvarig utlåning eller ger krediter utan att dessförinnan bedöma kreditvärdigheten. Att tolerera sådana metoder åsidosätter även skyldigheten för en medlemsstat att utföra den kontroll som är nödvändig för att undvika sådant beteende och i sådana fall fastställa nödvändiga sanktioner mot kreditgivarna.

Enligt den nationella domstolen saknas av en avskräckande verkan genom att påföljden för åsidosättande av skyldigheten att undersöka konsumentens kreditvärdighet är alltför mild. Ett åsidosättande av nämnda skyldighet utgör en förseelse för vilken enbart böter på mellan 20 och 5 000 PLN kan följa. Förseelsen upphör i allmänhet att vara straffbar när ett år har förflutit från det att förseelsen begicks, och om [orig. s. 10] förfarandet inletts under denna period upphör förseelsen att vara straffbar två år efter utgången av denna period. Endast en fysisk person är ansvarig för förseelsen. Ett sådant ansvar berör däremot inte juridiska personer eller organisatoriska enheter som inte är juridiska personer. Detta är viktigt eftersom flera aktörer som beviljar lån och krediter på den polska marknaden handlar i form av en juridisk person. Påföljden för förseelser avser inte kreditgivaren eller långgivaren i egenskap av juridisk person eller organisatorisk enhet, utan endast en fysisk person som själv agerar i egenskap av kreditgivare eller långgivare eller som företagsledare eller en person som är behörig att sluta avtal med konsumenter. Kreditgivaren eller långgivaren, som är en juridisk person, kan faktiskt inte hållas ansvarig för underlåtenhet att fullgöra skyldigheten att innan ingåendet av ett avtal kontrollera konsumentens kreditvärdighet. Underlåtenhet att fullgöra denna skyldighet saknar betydelse för det ingångna avtalets giltighet och berövar inte kreditgivaren de fördelar som avtalet ger, som till exempel rätten till ränta eller provision. Den nationella domstolen anser att ett vittomfattande åsidosättande av skyldigheten att bedöma konsumentens kreditvärdighet visar att de sanktioner som föreskrivs i polsk rätt inte har en avskräckande verkan och inte hindrar kreditgivare eller långgivare från att ägna sig åt oansvarig utlåning eller kreditgivning. En långgivare eller en kreditgivare som har beviljat kredit eller lån i strid med skyldigheten att bedöma konsumentens kreditvärdighet förlorar inte de fördelar som följer av det låneavtal eller det

kreditavtal som ingåtts. Påföljden för förseelser avser endast fysiska personer och har inte någon direkt eller indirekt inverkan på kreditgivaren eller långivaren själv.

Enligt den nationella domstolen är påföljden för förseelsen inte heller proportionerlig i förhållande till allvaret av åsidosättandet av skyldigheten att bedöma konsumentens kreditvärdighet. Det bör i detta avseende framhållas [**orig. s. 11**] att kreditgivarens skyldighet att före avtalet bedöma konsumentens kreditvärdighet syftar till att skydda konsumenterna mot riskerna för överskuldssättning och obestånd, och bidrar till att uppnå det mål som eftersträvas i direktiv 2008/48. Detta mål består i en fullständig och tvingande harmonisering av vissa nyckelområden av konsumentkreditlagstiftningen för att kunna tillförsäkra alla konsumenter i unionen ett högt och likvärdigt skydd som tillvaratar deras intressen och för att det ska skapas en verklig inre marknad för konsumentkrediter. Skyldigheten att bedöma konsumentens kreditvärdighet syftar till att säkerställa ett effektivt skydd för konsumenterna mot att kreditgivare på ett oansvarigt sätt beviljar krediter som överstiger deras finansiella förmåga och kan leda till obestånd.³

Mot bakgrund av det ovan anförda anser den nationella domstolen att skyldigheten att bedöma konsumentens kreditvärdighet är av avgörande betydelse för förverkligandet av direktivets mål och inte kan anses vara en försumbar eller till och med onödig börda. De åtgärder som avser kreditgivarnas eller långivarnas bedömning av konsumentens kreditvärdighet kan inte heller vara fiktiva, utan måste vara verkliga och lämpliga för att uppfylla denna skyldighet. Avsaknaden av lämpliga sanktioner för åsidosättande av skyldigheten att bedöma konsumentens kreditvärdighet främjar en okontrollerad skuldsättning och leder till att konsumter hamnar i en skuldspiral. Detta är fallet för motparten, eftersom hennes skulder är betydande och åsidosättandet av skyldigheten av långivaren att kontrollera konsumentens kreditvärdighet på ett väsentligt sätt bidragit till att en sådan skuldsättning uppstått. Avsaknaden av lämpliga sanktioner ger inte heller kreditgivarna incitament att ändra sin praxis på så sätt att den skyldighet som de åläggs enligt direktiv 2008/48, och den lag [**orig. s. 12**] genom vilken detta direktiv införlivas med medlemsstaternas nationella rättsordningar, strikt iakttas. Detta har en negativ inverkan på förverkligandet av ett av direktivets syften, nämligen att säkerställa ett effektivt skydd för konsumenterna mot att kreditgivare på ett oansvarigt sätt beviljar krediter som överstiger deras finansiella förmåga och kan leda till obestånd.

Den nationella domstolen anser att denna begäran om förhandsavgörande är nödvändig för att undanröja de tvivel för vilka det har redogjorts ovan, och för att kunna avgöra förevarande mål på ett korrekt sätt. Svaret på tolkningsfrågan är direkt relevant för bedömningen av följderna av att skyldigheten att bedöma konsumentens kreditvärdighet inte har iakttagits och kommer dessutom att utgöra en referenspunkt såväl i det målet som i andra mål rörande faktiska och rättsliga

³ EU-domstolens dom av den 27 mars 2014 i mål C-565/12.

omständigheter som är identiska eller av liknande slag. Ett svar är dessutom nödvändigt, eftersom EU-domstolen inte direkt har uttalat sig i de frågor som avses i den ovannämnda frågan eller i den ovannämnda praxis som består i ett åsidosättande av skyldigheten att bedöma konsumentens kreditvärdighet, vilket enligt den nationella domstolen har en negativ inverkan på förverkligandet av direktivets mål negativt och avsevärt äventyrar gemenskapslagstiftningens effektivitet.

Under dessa omständigheter, och mot bakgrund av vad som anförts ovan, har den nationella domstolen beslutat att fatta det beslut som anges i punkt I ovan.

[Utelämnas] **[orig. s. 13]** [Vilandeförklaring av målet]

[Utelämnas] [det nationella förfarandet]

ARBETS-DOKUMENT